

עמק השבוע

גליון קכט

שנה ג

פרשת כי תבא תשפ"ו והימים שסביבותיה

עיונים וביאורים במהות ימי השבוע
מאת הרב ג'ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גיעת ראובן, עמקי ראובן, מנחת ראובן ומעיינת ראובן

קיום מיוחד בקריאת פרשת כי תבא

על דעתו, אכן נתקיימו בי כמה וכמה מהעונשים המנויים כאן בתוכחה, והרי התורה מזהירה שעונשים אלה יגיעו אלינו ח"ו בגלל מעשינו הלא טובים, וא"כ מסתבר מאד, שהצרות האלו, הפוקדות אותי והמונעות ממני מלקיים תורה כראוי, אינם מקרה אלא עונשי שמים בעוה"ר, והרי עלי לפשפש במעשי, ולהתוודות על חטאי, ולהתחרט עליהם בכל לבי, ולחזור בתשובה שלימה לפניו ית"ש בהחלטה גמורה שלעולם לא אשוב למעשי הבלתי רצויים, וכל זה יגרום שתכלה שנה וקללותיה, כי החוטא החליט לעזוב את דרכיו ומעלליו הבלתי רצויים, וכשמועו בר"ה קול שופר יוסיף תשובה על תשובתו, ותחל שנה וברכותיה ברחמי העצומים ית"ש. עכ"ד ודפח"ח. עכ"ל.]

ועיין בספר פרי צדיק פרשת תבא אות י"ז דאיתא וז"ל שבת זה הוא הכנה לראש השנה כמו שאמרו בגמרא כדי שתכלה שנה וקללותיה. עכ"ל.

שבועות יש בחינה של תחל שנה וברכותיה כיון שיש בה ברכת כהנים, וגם בפר' כי תבוא יש בחינה זו כי אחרי ר"ה קורים פר' וזאת הברכה שהיא ברכות ואי' בזה"ק (ח"ב קמ"ב ע"א) דגזר הדין הוא בשמיני עצרת, וא"כ קודם לזה כבר יש תחל שנה וברכותיה עכ"ד ודפח"ח, ובספר ימי רצון (עמ' מ"ה) מביא מהג"ר שלמה ברעודה ז"ל שהקשה, דלכאורה יש להבין האם בקריאת קללות שבמשינה תורה יוגרם שתכלה שנה וקללותיה, א"כ למה צריכים חיזוק והתעוררות וסליחות בימי חודש אלול, ותקיעת שופר ואמירת מלכיות וכו' ועשיית וכו', הלא בלאו הכי תכלה שנה וקללותיה ממילא תחל שנה וברכותיה, מכיון שקראנו קללות שבמשינה תורה לפני ר"ה והענין צריך ביאור, וביאר די"ל דכוונת עזרא שתיקן שיהיו קורין קללות שבמשינה תורה קודם ר"ה, כדי שתכלה שנה וקללותיה, כיוון בזה לעורר כאו"א להתבונן במצבו הפרטי, טרדותיו וצרותיו הדומות במדה גדולה לצרות הכתובות בתורה, ויעלה

עיין במס' מגילה דף לא ע"ב דאיתא תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהיו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת ושבמשינה תורה קודם ראש השנה מאי טעמא אמר אביי ואיתמא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה, בשלמא שבמשינה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה אלא שבתורת כהנים אטו עצרת ראש השנה היא אין עצרת נמי ראש השנה היא דתנן ובעצרת על פירות האילן. הרי מבואר שכשקוראים פרשת כי תבא, שמלבד שמקיימים דין קריאת התורה בעלמא, גם מקיימים דינו של רשב"א לקרוא קללות שבמשינה תורה קודם ראש השנה.

[עיין בספר דף על הדף במס' מגילה שם דאיתא וז"ל בארץ צבי להרה"ק מקוץ'גלוב וצ"ל (פר' נשא) כתב לבאר דב' הקריאות דפר' בחוקותי ודפרשת כי תבא יש ג"כ ענין של תכלה שנה וקללותיה בעצם קריאתם, ויש ג"כ בחינה של תחל שנה וברכותיה, בפר' נשא שהיא מיד אחרי

הפטרת כי תבא בחינת גמר הנחמה

הני שבע הפטרות, דבשלש הפטרות ראשונות משתדלים להגיע לנחמה, ובארבע הפטרות אחרונות יש ענין נחמה בפועל. [ויש להעיר דהדברים מתאימים מאד עם תאריכי השנה. דתמיד קוראים השלש הפטרות ראשונות בחודש אב ותמיד קוראים הארבע הפטרות אחרונות בחודש אלול. וא"כ י"ל דבחודש אב, אף דכבר הוי אחרי תשעה באב, ולכך כבר עסקין בנחמה, אבל כיון דעדיין הוי חודש אב, עדיין לא מגיעים לנחמה בפועל, ואח"כ בחודש אלול, בחינת אני לדודי ודודי לי, כבר מגיעים לנחמה בפועל. וא"ש.]

על זה משיבה כנסת ישראל ותאמר ציון עזבני ה' כלומר איני מתפייסת מנחמת הנביאים וכו', עניה סוערה לא רוחמה כלומר הנביאים חוזרין ואומרים לפני הקב"ה הנה כנסת ישראל לא נתפייסה בתנחומין שלנו, על זה חוזר הקב"ה ואומר אנכי אנכי הוא מנחמכם, ואומר עוד רני עקרה לא ילדה, ואומר קומי אורי כי בא אורך, על זה משיבה כנסת ישראל שוש אשיש בה' כלומר עתה יש לי לשוב ולשמוח תגל נפשי באלהי כי הליבשני בגדי ישע וגו'. עכ"ל.

הנה לפ"ז נמצא שיש שתי קבוצות בתוך

עיין בתוס' במס' מגילה דף לא ע"ב שכתבו ע"פ הפסיקתא שאחרי ט' באב מפטירין בשבע הפטרות דנחמה. ועיי"ש שמבואר שיש סדר מיוחד להני הפטרות, נחמו נחמו, ותאמר ציון, עניה סוערה, אנכי אנכי, רני עקרה, קומי אורי, שוש אשיש. וכו"ה בשו"ע או"ח סי' תכ"ח סעיף ח'. ועיין במפרשים שביארו הסדר בזה. לדוגמא, עיין באבודרהם סדר הפרשיות וההפטרות דאיתא וז"ל ואומר במדרש על דרך צחות כי תקנו לומר בתחלת הפטרות הנחמות נחמו נחמו עמי כלומר שהקב"ה אמר לנביאים נחמו נחמו עמי,

והנה יש שתי קבוצות קטנות בתוך הקבוצה של הארבע נחמות בפועל, ד"אנכי אנכי" רני עקרה ו"קומי אורי" הם הנחמות בפועל שהקב"ה מנחם כלל ישראל, ו"שש אשיש" הוא מה שכלל ישראל עונים בחזרה. נמצא מכל הנ"ל שאף שיש שבע דנחמתא, אבל רק שלש מההפטרות הן נחמות בפועל.

ולפ"ז נמצא דהפטרות כי תבא היא בחינת גמר הנחמה. הנה יל"ע אם עפ"ז יש ביאור בהא דקוראים קללות שבתורת כהנים שתי שבתות לפני ראש השנה, ולא בשבת שלפני ראש השנה. וצע"ע בזה. [אבל עיין בתוס' במס' מגילה שם שכתבו

טעמא אחרינא וז"ל נראה לי הטעם שאנו מחלקים אותן לפי שאנו רוצים להפסיק ולקרות שבת אחת קודם ר"ה בפרשה שלא תהא מדברת בקללות כלל שלא להסמיק הקללות לר"ה ומטעם זה אנו קורין במדבר סיני קודם עצרת כדי שלא להסמיק הקללות שבבחינות לעצרת. עכ"ל.]

מִי יַעֲלֶה לְקִרְיַת הַקִּלְלוֹת

עיין בשו"ע סי' תכ"ח ס"ו דאיתא וז"ל קללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהם, אלא אחד קורא כולם ומתחילין בפסוקים שלפניהם ומסיים בפסוקים שלאחריהם, אבל קללות שבמשנה תורה יכולין להפסיק בהם, ואע"פ כן נהגו שלא להפסיק בהם. עכ"ל. הרי מבואר שלמעשה אחד קורא כל הקללות. ויל"ע מי יעלה לקריאת כל הקללות.

עיי"ש במשנה ברורה בס"ק י"ז דאיתא וז"ל מהרי"ל הקפיד על מי שעלה לתוכחה דדוקא השמש ששוכרין אותו לזה אין קפידא, ומ"מ אם קראוהו בודאי צריך לעלות (דמי שקראוהו לעלות לס"ת ואינו עולה גורם שיתקצרו ימיו) ולא יארע לו שום דבר רע דכיון שעולה משום כבוד התורה שומר מצוה לא ידע דבר רע, ובהרבה מקומות נוהגין שהש"ץ הקורא בעצמו עולה ונכון הוא. עכ"ל.

ועיי"ש בביאור הלכה ד"ה בפסוקים דאיתא וז"ל הנה ראיתי שערוריה בענין זה בין ההמון שיש מקומות מן הישובים שבהגיעם לסדר בחקותי וכי תבא אין קוראין בתורה בשבת זו וכמה רעות עושין אחד שאין מקיימין קריאת התורה שהיא תקנה קדומה מימות מרע"ה וגם על מה שאמר הכתוב מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקון בתוכחתו וגם הוא טעות מעקרו דכי מפני שאין קוראין בתורה ואין רוצין להביט בתוכחה בטוחים הם שלא יחול עליהם התוכחה

ואדרבה ח"ו, ודומה זה הדבר לאחד שהתרו בו מכיריו שלא ילך בדרך ההוא שהוא מלא בורות ופחתים וענה להם אני אינני ירא מן הפחתים יש לי מכסה עבה ואכסנה על עיני שלא אראה אותם ואפילו כי אפול חלילה לא ילעיגו ממני מפני שהיו עיני מכוסים ולא ראיתי אותם האם יש שטות גדול מזה אדרבה כל מה שמסגיר יותר עיניו היא הסיבה הגורמת להזיק לנפשו ויהיה ללעג ולבזיון ח"ו לכל והנמשל מובן, ואני דן אותם לכ"ז מפני שיראין שלא יבוא לאינצויי ח"ו אצל ס"ת שזה יאמר ע"ז שיעלה לתוכחה וזה על זה אבל הלא יש עצה גם לזה שהש"ץ הקורא בעצמו יעלה לתורה לפרשה זה ובזה אין שום חשש כלל לכונ"ע. עכ"ל.

הנה יש בהאי ענין עוד פרט, דעיין לעיל בסימן נ"ג ס"ט דאיתא וז"ל מי שהוא שונא לש"צ לא יעלה לספר תורה כשקורא התוכחה. עכ"ל. ועיי"ש במ"ב בס"ק נ"ח דאיתא וז"ל שונא לש"ץ ר"ל כיון שהוא שונא לש"ץ מסתמא הש"ץ ג"כ אינו אוהבו כי כמים הפנים לפנים וגו' ואולי יכין ש"ץ הקורא בהתוכחה נגד פניו וחשש סכנה היא לו. עכ"ל.

ועיי"ש בהמשך דברי המ"ב שבכה"ג אפשר דלא יעלה אפילו אם כבר קרא אותו וז"ל ע"כ פסק דמפני זה אפילו קראוהו לא יעלה וכנה"ג כתב דיותר טוב שיעלה משיכנס

לעונש בשביל שהוא מבזה כבוד התורה וכן הסכים הגר"א וכן כתב בספר שערי אפרים וז"ל צריך שיהיה אהוב להצבור והוא אוהבם ואם אירע שהקורא יש לו שנאה על אחד מהצבור מוטל על הסגן שלא יצוה לקרות לזה לפרשת התוכחה מפני שסכנה היא ואם יודע שהקורא שונא ומתיירא שמא יקראוהו יצא בין גברא לגברא מבהכ"נ עד שיקראו אחר ויכנס אח"כ ואם לא יצא וקראוהו יעלה כיון שהוא מתכוין משום כבוד התורה שומר מצוה לא ידע דבר רע. עכ"ל.

הנה עע"ש בס"י תכ"ח ס"ו דאיתא וז"ל וכן נוהגין שלא לקרות אחד בשמו לעלות אלא קורין מי שירצה. עכ"ל. ועיי"ש בביאור הלכה דאיתא וז"ל בשמו לעלות אלא קורין מי שירצה הנה לכאורה משמע מלשון זה שיאמר יעמוד מי שירצה אבל לא נהירא לחדש ענין כזה שאין לזה טעם וגם אין נוהגין כן כי יותר טוב שישאלו מתחלה מי ירצה לעלות או יבטיחו ליתן דבר מה למי שדחיקא ליה שעתא ויקראוהו בשמו ונ"ל דאה"נ קאמר רמ"א דלא יקראו סתם לאחד בשמו שיעלה אלא למי שידעו מתחלה שיתרצה לעלות וכמו שכתבנו והגם דהלשון קצת דחוק מ"מ הכונה כמו שכתבנו וכן משמע בד"מ בסימן זה ולעיל בסימן קל"ט ע"ש ומדברי המח"ש משמע לכאורה שמפרש כמו שכתבנו מתחלה ולא נהירא. עכ"ל.

גִּדְר פִּרְשֵׁת בְּכוֹרִים בַּפֶּרֶשֶׁת כִּי תָבֵא

הנה בפרשת משפטים ובפרשת כי תשא רק הוזכר הבאת בכורים כדכתיב "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ד' אלקיך", אבל בפרשת כי תבא גם הוזכר מקרא בכורים.

והנה עי' בחי' ר' מנחם זמבא סי' נ' דאיתא בשם האריז"ל דמצות הבאת הביכורים היא תיקון לחטא המרגלים דהרי המרגלים הוציאו דיבה על הארץ ומצות ביכורים ניתנה משום חיבת הארץ.

עכ"ד. (ועיי"ש שהוסיף וז"ל יש רמז לזה במשנה בביכורים פ"ג מ"א דאיתא שם אדם יורד בתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה אשכול שבכר רמון שבכר קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים, הנה מוזכרים

כאן השלשה מינים המוזכרים גם אצל המרגלים שאותם הם הביאו מארץ ישראל והרמזו להקשר שביניהן. עכ"ל. הנה עיקר חטאם של המרגלים היה שדיברו דברי גנות על ארץ ישראל כדאיתא במס' ערכין דף טו ע"א. והנה פרשת משפטים ופרשת כי תשא הם לפני חטא המרגלים, והתם כתיב ראשית בכורי אדמתך תביא בית ד' אלקיך, וי"ל דהתם יסוד מצות בכורים היא כשאר "מצוות הראשיות", דכמו תרומה וחלה ובכור, נותנים הראשית מהפירות להקב"ה, ועי"ז הקב"ה מברך את השאר. ולכך התם ליכא מצות קריאה דומיא דתרומה חלה ובכור דלית בהו מצות קריאה. אבל אח"כ בחטא המרגלים ניתוסף עוד ענין במצות בכורים, תיקון חטא המרגלים, ולזה ניתוסף מצוה בפה, מצות קריאה, לדבר על שבחו של ארץ ישראל לתקן חטא המרגלים שהיה בפה, שהוציאו דבה על ארץ ישראל. ולכך דוקא בפרשת כי תשא, שהיא אחרי חטא המרגלים ניתוסף מצות קריאה.

אולם בהלשון הנ"ל שהובא מהאריז"ל משמע דגם מצות הבאת בכורים היא לתקן חטא המרגלים. ובאמת מלבד הא דהמרגלים הוציאו שם רע על ארץ ישראל הם גם "הביאו פירות", דהם הביאו אשכול תאנה ורמון כדי לגנות ארץ ישראל, וא"כ א"ש לומר דהמצוה לתקן חטא המרגלים אינה רק קריאה, אלא היא הבאה בהדי קריאה, דהבאה בהדי קריאה לשבח א"י מתקן הבאה בהדי דיבור לגנות ארץ ישראל. אבל א"כ עדיין צ"ב למה מצות קריאה רק הוזכר בפרשת כי תשא. וכן קשה כנ"ל דפרשת משפטים ופרשת כי תשא הן לפני חטא המרגלים.

ויש ליישב דלעולם י"ל כנ"ל דבפרשת משפטים ופרשת כי תשא מצות בכורים היא כשאר מצוות הראשיות, ולכך לא הוזכר הקריאה, ואח"כ בחטא המרגלים נתחדש עוד ענין במצות בכורים, תיקון חטא המרגלים, ובזה לא רק נתחדש הקריאה, אלא בזה נתחדש עוד סיבה להבאה. נמצא שיש שתי סיבות להבאת בכורים, חדא כשאר מצוות הראשיות ושנית לשבח א"י, וי"ל שיש נפק"מ בין שתי הסיבות, ואחד מהנפק"מ היא דמצד הטעם דמצוות ראשיות ליכא דין קריאה ומצד הטעם דשבח א"י יש דין קריאה.

ועיין במס' בכורים פ"א מ"ג דאיתא אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים. הרי דאף שאר מצוות התלויות בארץ אינם

מיוחדים לשבעת המינים, בכורים הוא מיוחד לשבעת המינים. והנה השבעת המינים הוזכרו בפרשת עקב בהדי "מעלות" של ארץ ישראל, וא"כ זה שדוקא בכורים הוא מיוחד לשבעת המינים מורה שבכורים מורה על "שבח הארץ".

והנה מהו המקור דאין מביאים בכורים חוץ משבעת המינים. עיין במס' מנחות דף פד ע"ב דאיכא דרשא "ראשית מראשית" דהיינו מראשית ולא כל ראשית, וכ"ה ברמב"ם בפהמ"ש שם וז"ל אמר השם יתברך בביכורים ולקחת מראשית כל פרי האדמה, ואמרו חכמים מראשית ולא כל ראשית אין אתה מביא אלא משבעת המינים האמורים בשבח הארץ, והם המנויים בפסוק ארץ חטה ושעורה וגו', עכ"ל, וכ"ה שם ברע"ב וז"ל אלא משבעת המינים דכתיב מראשית, ולא כל ראשית, שאין כל הפירות חייבים בביכורים אלא שבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל חטה ושעורה וגו'. עכ"ל.

אבל עיי"ש בירושלמי (בכורים פ"א ה"ג) דאיתא אין מביאים ביכורים כו' אילו כתיב ולקחת ראשית כל פרי האדמה הייתי אומר כל הדברים יהו חייבים בבכורים ת"ל מראשית ולא כל ראשית אם מראשית ולא כל ראשית אין לך אלא חטים ושעורים בלבד תלמוד לומר פרי אדמתך ריבה וריבה את הכל נאמר כאן ארץ ונאמר כאן ארץ חטה ושעורה מה ארץ שנאמר להלן בשבעת המינים הכתוב מדבר אף ארץ שנאמר כאן בשבעת המינים הכתוב מדבר.

[הנה לכאורה יש בזה מחלוקת בין הבבלי והירושלמי אי ילפינן מהדרשא "ראשית מראשית" או אם בעינן להגז"ש. אולם יש מפרשים שסוברים דבעינן לב' המקורות. דהנה עיין ברש"י עה"ת בפ' כי תשא שלכא' הביא ב' המקורות, וז"ל מראשית ולא כל ראשית שאין כל הפירות חייבין בביכורים אלא שבעת המינים בלבד נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ חטה וגו' מה להלן משבעת המינים שנשתבחה בהן א"י אף כאן משבח א"י שהן שבעת המינים. עכ"ל. וצ"ב למה בעינן ב' המקורות. ועי' ברש"י כת"י במנחות שפירש דמראשית לחוד לא סגי, דלא ידעי' איזה מינים מביאים. אבל עדיין צ"ב, דלמה לא סגי לן בגז"ש דארץ ארץ לחוד, וצ"ע. והנה עי' בגור ארי' שתירץ דאינה גז"ש מופנה כלל ולא נתקבלה הלכה למשה מסיני, והכי פירושו כיון דכתוב מראשית דמשמע

מקצת ולא כולה א"כ יש לנו לידון נאמר כאן ארץ כלומר שהכתוב מצריך להביא הפירות לירושלים בשביל הארץ שהרי כתיב הגדתי היום וכו' וכתוב התם ארץ כלומר שגם שם מדבר בשבח הארץ שהרי בז' מינין נשתבחה א"י ולפיכך א"צ להביא ביכורים אלא מז' מינין וכן מוכח מדברי רש"י שכתב אף כאן שבח א"י משמע דלא מגז"ש אלא כיון דהבאת ביכורים הוא משום שבח א"י ע"כ מסתבר דאין ביכורים אלא משבעת מינין שנשתבחה בהן א"י. עכ"ד. ויש בזה שיטה אחרת, דעי' בפ' בעלי התוס' עה"ת בפ' כי תשא שביארו הא דבעינן לב' המקורות, דילפי' ממראשית דלא צריך להביא כל ז' מינים כ"א מין א', ותמוהו המפרשים דבתוספתא מבואר דמביא כל הז' מינים, והנה עיי"ש בפ' הריב"א שהביא דהר"ר אהרן מקוטבייר"א אמר דאם צריך להביא כל הז' מינים לא יהי' כל הקיץ בביתו אלא בירושלים אלא ודאי א"צ להביא מכולם אלא מא' מהם. ולפ"ז א"ש לומר כמו שראיתי בציון ההלכה בפ"ב מהל' ביכורים ס"ק כ"ט שיתכן דגם הני בעלי תוס' מודים שאם ביכר מכמה מינים כשהולך חייב להביא מכולן רק שאם לא ביכר אלא מין א' א"צ להמתין לשאר אלא מביא מין זה ואח"כ כשיבכרו השאר אין חייב שוב להביא, עכ"ד, וא"כ י"ל דהתוספתא מיירי כשכל המינים ביכרו קודם שהביא בכוריו לירושלים, דבכה"ג מביא כל הז' מינים.]

הנה בין אם המקור הוא מ"מראשית" ובין אם המקור הוא מהגז"ש ארץ ארץ, המקור נמצא דוקא בהפרשה בכי תשא, ולא במשפטים וכי תשא, דבמשפטים וכי תשא כתיב "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ד' אלקיך", הרי דהתם כתיב "ראשית" ולא "מראשית", וכתוב "אדמתך" ולא "ארצך", והדברים נראים תמוהים, הא עד כמה דהמצוה היא להביא "מראשית מארצך" למה כתיב שם להביא "ראשית מאדמתך". והנה לפי הנ"ל הוא מיושב היטב, דמצד המבואר במשפטים וכי תשא, שזהו קודם חטא המרגלים י"ל דבכורים הוא כמצוות ראשיות בעלמא, ולכך הוא כשאר מצוות התלויות בארץ שנוהג בכל הפירות, אבל אחרי חטא המרגלים נתחדש ייחוד מיוחד לבכורים שהוא משום שבח הארץ, ולכך בכי תשא נתחדש שמביאים בכורים רק "מראשית" ורק "מארצך", דהיינו משבעת המינים המורים על שבח הארץ.

דעת תורה

מנחם ראש הישיבה הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

שמעתי בקול ה' אלקי וגו' [כ"ו, י"ד]

עיין בפירוש רש"י, וזה לשונו - 'שמעתי בקול השם אלקי', הביאותיו לבית הבחירה, עכ"ל. וכן הוא במשנה במעשר שני פ"ה מ"ב.

והנה בפשוטו מיידי הך קרא במעשר שני, ואם כן צריך ביאור, מאי קאמר הביאותיו 'לבית הבחירה', הא ליכא במעשר שני דין הבאה לעזרה. וצריך לומר, דקרי לכל ירושלם 'בית הבחירה', ועל דרך מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות בראש השנה פ"ד - כי 'מקדש' תקרא ירושלם כולה.

אמנם על כל פנים מבואר, דאיכא במעשר שני דין 'הבאת מקום', וכדתנן בביכורים פ"ב מ"ב - יש במעשר וביכורים מה שאין כן בתרומה, שהמעשר והביכורים טעונים הבאת מקום. והיינו, דמלבד הדין דמעשר שני אינו נאכל אלא בירושלם, וזהו מקום אכילתו, עוד איכא ביה דין מיוחד של 'הבאת מקום', והיינו שצריך להביאו לירושלם.

וכן נראה מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות בביכורים שם, שהביא מקור להא דקתני דהביכורים טעונים הבאת מקום, מדכתיב 'ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר השם', הרי דמפרש ד'הבאת מקום' דקתני גבי ביכורים, לאו היינו דין אכילתם בירושלם, דזה באמת קתני בסיפא דמתניתין ד'אסורים כל שהן מלאכול בירושלם', ועל כרחך דדין 'הבאת מקום' האמור ברישא דמתניתין, דין בפני עצמו הוא, שהביכורים טעונים הבאת מקום, דהיינו שצריך להביאם לעזרה ולקיים בהם הדינים שנאמרו בפרשה, מלבד דין מחיצות אכילתם שהוא ב'ירושלם'. ומינה דגם הדין ד'הבאת מקום' האמור במעשר שני, לאו היינו מחיצות אכילתו, אלא דין בפני עצמו הוא, שהמעשר שני טעון הבאה לירושלם.

וכן מוכח בתוס' יבמות דף ע"ג ע"ב (ד"ה ור"ש) שהקשו, היכי יליף רבי שמעון איסור אכילת ביכורים חוץ לחומת ירושלם בקל וחומר ממעשר, הא רבי שמעון גופיה לא יליף איסור אונן בביכורים ממעשר, משום ד'תרומה' קרינהו רחמנא, ואית לן למילף ביכורים מתרומה, דמה תרומה מותרת לאונן, אף ביכורים מותרים לאונן, ואם כן הכי נמי נימא לענין איסור 'חוץ לחומה', דמה תרומה מותרת חוץ לחומה, אף ביכורים מותרים חוץ לחומה. ותירצו, דכיון דמעשר וביכורים טעונים 'הבאת מקום', שייך לדמות טפי ביכורים למעשר, לענין 'חוץ לחומה', מלתרומה, ע"ש.

הרי להדיא דדינא ד'הבאת מקום' לאו היינו איסור האכילה מחוץ לחומה, אלא תרי מיילי נינהו, והא פשיטא דביכורים טעונים 'הבאת מקום', ורק לענין איסור אכילתם חוץ לחומה הוא דבעינן למילף ביכורים ממעשר, ועל זה כתבו התוס' שם, דאף ד'תרומה' קרינהו רחמנא, מכל מקום לענין 'חוץ לחומה' יש לדמות ביכורים למעשר טפי מלתרומה, הואיל ושווים הם לענין דינא ד'הבאת מקום'.

והנה בפירוש רש"י לעיל פסוק י"ג כתב, וזה לשונו - 'בערתי הקודש מן הבית', זה מעשר שני ונטע רבעי. ולימדך, שאם שהה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלם לירושלם, שצריך להעלותם עכשיו, עכ"ל. וב'מנחת חינוך' מצוה תר"ז למד מדברי רש"י ותוס' אלו, דהבאת המעשר שני לירושלם היינו ביעורו, ואין צריך לשורפו בירושלם, והביא שכן הוא בתוס' קידושין דף כ"ז ע"א.

ולהאמור דאיכא במעשר שני קיום של 'הבאת מקום', יש לומר דעצם הקיום של 'הבאת מקום' היינו ביעורו. (ובמקום אחר הארכנו לבאר דכניסת המעשר שני לירושלם היא המתרת אותו באכילה).

עמק הפרשה

הרה"ג ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א

גדר סוגי אמירות בפרשת בכורים

עיין בריש הפרשה בפרשת בכורים דמבואר שיש שתי אמירות, חדא, לפני לקיחת הכהן וההנחה לפני המזבח אומר הגדתי היום לד' אלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ד' לאבותינו לתת לנו, ושנית, אחרי לקיחת הכהן וההנחה לפני המזבח עונה ואומר ארמי אבד אבי וגו'.

והנה עי' בסה"מ להרמב"ם מצוה קל"ב דמבואר דמצות קריאה היא רק מ'ארמי אבד אבי', וכ"ה בחינוך מצוה תר"ו. וצ"ב דאם קרא דהגדתי לא הוי חלק ממצות קריאה מהו הענין לאומרו.

הנה המפרשים תמחו על לישנא דקרא, 'הגדתי היום לד' אלקיך', דמהו הלשון 'הגדתי' דהוא לשון עבר, הא עכשו הוא שמגיד כן. עוד קשה דלמה הוא מתחיל מיד 'הגדתי וגו' כי באתי אל הארץ' ואח"כ חוזר ל'ארמי אבד אבי וכו' ואח"כ חוזר לומר 'ויביאנו אל המקום הזה' ולכא' אינו כסידור, וכן למה כופל הודאה על ביאת הארץ שני פעמים. ויש להסביר כל זה ע"פ דברי הרמב"ן הכא וז"ל הגדתי היום בפני הזה שהבאתי הגדתי והודיתי לשם אלקיך שהביאנו לארץ אשר נשבע לאבותינו לתת לנו, עכ"ל, והיינו דהפירוש דהגדתי הוא דבמעשה הבאה שהבאתי בזה הגדתי את ההודאה לד'. נמצא דהחיוב אמירת הגדתי אינו חיוב אמירה לעצמה, אלא הוא חיוב לפרש המעשה הבאה. א"כ י"ל דהאמירה דהגדתי לא הוי עוד מצוה בנפרד מהבאת ביכורים אלא היא מפרשת את הבאתו, משא"כ ארמי אבד אבי כו' הוי עוד מצוה בנפרד מהבאת ביכורים. הנה לפ"ז מובן למה 'הגדתי' הוא בלשון עבר, דהרי אומרו אחר מעשה ההבאה. ובזה מובן למה הוא מתחיל מיד 'כי באתי אל הארץ' ואח"כ חוזר ל'ארמי אבד אבי וכו' ואח"כ חוזר לומר 'ויביאנו אל המקום הזה', דמעיקרא אינו בא להודות על ההבאה לארץ על ידי אמירתו אלא בא לומר דעצם הבאת הפירות הוא הודאה על ויביאנו אל המקום הזה, ואח"כ בחלק השני עצם אמירתו היא ההודאה ובחלק זה הוא מתחיל מההתחלה דארמי ומסיים ויביאנו אל המקום הזה. ולכן כופל ההודאה על ביאת הארץ ב' פעמים, דבפעם הראשון הוא מסביר דעצם הבאת הפירות הוא הודאה על א"י, ובפעם השני הוא מודה על א"י באמירתו.

הנה אפשר שיש 'אמירה שלישית' בהאי פרשה, דעיין במס' בכורים פ"ב מ"ב דאיתא יש במעשר ובכורים מה שאין כן בתרומה שהמעשר והבכורים טעונים הבאת מקום וטעונים ודוי וכו', ויל"ע מהו 'וידוי' המוזכר במשנה לענין ביכורים. וי"ל דעיין ברש"י ביבמות דף עג ע"א דאיתא וז"ל וטעונים וידוי בערתי הקדש מן הבית הנה הבאתי את ראשית בביכורים. עכ"ל. ותמוה למה דוקא הזכיר 'הבאתי'. ולכא' י"ל דס"ל לרש"י דכל הדברים מארמי אבד אבי כו' דהוי דברי שבח והודאה אין זה חלק מהוידוי, דלא הוי דומיא לוידוי מעשר, דאינו מזכיר שקיים הדינים, אבל כשאומר ועתה הנה הבאתי את ראשית כו' הרי מזכיר דקיים הדין, והוי דומיא לוידוי מעשר.

הנה פסוקי מקרא ביכורים הם בלשון רבים, ואח"כ כל הפסוק דהבאתי הוא בלשון יחיד, ולהנ"ל הוא מובן, דהחלק הראשון הוא אמירת שבח וזה אומר בלשון רבים, אבל הבאתי כו' הוא וידוי דכל א' מתודה על עצמו ולכן אומר בלשון יחיד, ובאמת גם וידוי מעשר הוא בלשון יחיד דכל א' מתודה על עצמו ורק מהשקיפה ולהלן הוא בלשון רבים דחלק זה לא הוי חלק מהוידוי אלא הוא תפילה אחרי הוידוי. וא"ש.

הנה לפ"ז נמצא שיש בזה שלשה סוגי אמירות עם שלשה גדרים, הגדתי וגו' מסביר המעשה הבאה, ארמי אבד אבי וגו' הוא אמירת שבח, ועתה הנה הבאתי וגו' הוא וידוי שקיים הדין.

אותלחופת

עימוד שהופך טקסט ליצירה
otf74041@gmail.com 05276-74041

הפצה פרסום ושיווק ספרים
י. בלוי
עד הבית

לרכישה מוזלת של ספרי המחבר

במקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33
bloyseforim@gmail.com

כמו"כ ניתנת האפשרות לקבל את הספרים בחינם
לכתל"ם, ישיבות ולבתי כנסיות ומדרשות

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל

ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: 516-581-3597 (001)
או בפקס: 1532-5326259
לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל